

De Svenska Historiedagarna

6-8 OKTOBER 2017

Borås

**Knallebygd och
kunskapscentrum**

PROGRAM

Borås

Knallebygd och kunskapscentrum

Fredag 6 oktober

TID

11.30 – 13.00

Lunch

13.00 – 13.30

Invigning i Caroli kyrka

Välkomstord av Historiedagarnas ordförande **Dag Klackenborg**. Utdelning av Cliopriset, Stig Ramels pris och priset Årets historielärare. Musik.

13.30 – 14.00

Invigningsanförande

Gymnasie- och kunskapslyftsminister **Anna Ekström** inviger Historiedagarna.

14.00 – 15.00

Plenarsamtal: Historia i framtidens skola

Historia i skolan har förändrats mycket under de senaste decennierna. Vad vill regeringen med historieämnet i dagens och morgondagens skola? Vilka möjligheter och utmaningar ser historielärarna? Gymnasieminister **Anna Ekström**, **David Ludvigsson**, ordförande i Historielärarnas förening, **Håkan Danielsson**, gymnasielärare i Lund, och **Marcelle Thoursie**, grundskollärare i Stockholm, samtalar om dessa angelägna frågor.

ARRANGÖR: *Historielärarnas förening*

15.00 – 15.45

Förflyttning till högskolan där kaffe serveras

15.45 – 16.45

Parallella seminarier

F 1 MIGRATIONENS KONTRASTER – TYSKORNA PÅ ALGOTS I BORÅS

Algots var under 1950-talet Sveriges ledande klädfabrik, med rationaliserad produktion och mekaniserad drift. Företagsledningen hade emellertid konstanta svårigheter att anställa (och behålla) så många sömmerskor som den ville ha vid de löpande banden. Därför rekryterades migrantarbetare, bland annat i Västtyskland. Docent **Johan Svanberg** från Historiska institutionen vid Stockholms universitet berättar om hur efterkrigstidens migrationer tog form, direkt påverkade av arbetsmarknadsrelationer på internationell, nationell och lokal nivå. Föredraget ger inblickar i agerandet hos såväl tyska och svenska myndigheter som arbetsgivare och fackliga organisationer i Sverige. Vilken betydelse hade migrationerna för arbetsdelningen på den svenska arbetsmarknaden i fråga om kön, etnicitet, ålder och klass? Hur påverkade migranternas ankomst de allmänna arbetsvillkoren och samvaron i arbetslivet på Algots?

MODERATOR: *Torbjörn Nilsson*

LOKAL: *M402*

F 2 PROPAGANDA OCH KONSPIRATIONSTRO

Jonathan Leman, researcher på tidningen *Expo* med högerextremism som specialområde, föreläser om den svenska radikalnationalismen och propagandan som sprids från sajterna, poddarna och på gator och torg. Med historiska referenser och exempel från *Expos* arkiv belyses extremhögerens retoriska och idémässiga utveckling och de idag populära konspirationsteorierna. Särskilt fokus läggs på organisationernas strategi kring propagandaspridningen på nätet.

ARRANGÖR: *Forum för levande historia*

MODERATOR: *Hans Albin Larsson*

LOKAL: *M204*

17.00 – 18.00

F 3 ATT SKRIVA HISTORIA FÖR EN INTRESSERAD ALLMÄNHET

I år fyller Bokklubben Clio 30 år, och under dessa år tycks antalet historiker som önskat (och lyckats) nå en stor publik blivit allt fler. Så *hur* väl lyckas akademiker inom historiefacket att nå ut med sin forskning idag när offentligheten dessutom genomgår en snabb förändring? Och hur ska de gå tillväga då böcker skrivna på svenska och för en bred publik sällan premieras i akademiska sammanhang? Kring detta angelägna ämne samtalar två disputerade historiker, **Bo Eriksson** och **Johan Östling**, båda kända för deltagarna på Historiedagarna. Bo Eriksson, redaktör för Historisk Tidskrift, har bland annat skrivit ett av banden i *Sveriges historia* och *Sturarna*. Johan Östling har, utöver böcker, skrivit rapporten *Kunskapens nya rörelser* där humanvetenskapernas utåtriktade kunskapsförmedling i en alltmer digital värld diskuteras.

ARRANGÖR: Bokklubben Clio

MODERATOR: Annika Törnquist

LOKAL: M401

F 4 AGITATORN SOM GICK SIN EGEN VÄG

Vid 36 års ålder gör Kata Dalström skandal. Hon, som vuxit upp i en förmögen familj, gift sig med en konservativ man och fött sju barn, blir 1894 organiserad socialdemokrat. Några år senare väljs hon som första kvinna in i partiledningen och blir snart en av arbetarrörelsens främsta agitatorer. »Fru Kata« reser land och rike runt, talar, bråkar, älskar och hamnar ständigt i opposition mot partiledningen med Hjalmar Branting i spetsen. Inspirerad av August Strindberg blir hon spiritist och buddist. Hon lämnar så småningom socialdemokratin för kommunismen men kommer snart på kollisionskurs med Moskva. 1923 dör Kata Dalström men berättelserna om hennes öden och äventyr har levt vidare långt in i våra dagar. **Gunnela Björk** är docent i historia vid Örebro universitet och har tidigare skrivit om bland andra Olof Palme och Margaret Thatcher. Hon är nu aktuell med en biografi över Kata Dalström.

MODERATOR: Lars-Erik Hansen

LOKAL: Sparbankssalen

Parallella seminarier**F 5 FRÅN LOKAL PATRIARK TILL AMERIKANSK MILJARDÄR – MEDIEÄGARE OCH MEDIEÄGANDE I ETT NYGAMMALT MEDIELANDSKAP**

Frågan om ägande och ägarskap har inom svensk dagspress kommit att få en särskild laddning. Att äga en dagstidning innebär – åtminstone indirekt – kontroll över det medieinnehåll som förmedlas, något som anses ge tidningsägaren ett särskilt starkt inflytande. Ägarmakten på den lokala tidningsmarknaden var mycket påtaglig i 1960-talets Borås. Borås Tidnings legendariske chefredaktör Tore G. Wärenstam kontrollerade inte bara ortens största tidning utan hade också viktiga kommunala uppdrag. Sedan dess har mycket hänt, inte bara på tidningsmarknaden utan också inom ägandet. BT:s tuffaste motstånd kommer idag inte från lokala konkurrenter utan från Facebook – den mäktigaste medieägaren i sammanhanget är alltså en datamiljardär i Kalifornien, Mark Zuckerberg. BT har inte längre någon ägare av kött och blod utan ägandet förvaltas av två tidningsstiftelser. Har det lokalt förankrade ägandet spelat ut sin roll på en alltmer globaliserad mediemarknad? Eller är det i själva verket viktigare än någonsin? Fil.dr **Jonas Ohlsson**, medieforskare vid Nordicom, Göteborgs universitet, inleder programpunkten, som övergår i en diskussion med BT:s chefredaktör och ansvarige utgivare **Stefan Eklund**.

ARRANGÖR: Presshistoriska föreningen

MODERATOR: Dag Klackenbergh

LOKAL: M402

F 6 KVINNANS PLATS I HISTORIEN: HUR KVINNOR BLEV HISTORISKA AKTÖRER FÖR DEMOKRATI – EXEMPLET RÖSTRÄTTSRÖRELSEN

Vad gör en grupp historiska aktörer som vill ändra på halva befolkningens medborgerliga rättigheter? De organiserar sig, men hur går själva organiseringen till? Hur blir de en massrörelse? Vilka demokratiska principer bygger de på? Hur skaffar de resurser? Hur klär de sig? Varför demonstrerar de så lite? Hur får de ut budskapet? Vad lär de sig utomlands? Vad är manligt och kvinnligt i politiken? Varför sker genombrottet när det sker? Många frågor kan ställas om den process som inleddes då svenska kvinnor ställde in siktet på en plats i historien som fullvärdiga medborgare. I detta seminarium visar fil.dr **Josefin Rönnbäck**, Luleå tekniska universitet, och

TID

Christina Florin, professor em. i historia, hur man kan använda kampen för rösträtt som ett exempel på hur en demokratiprocess tog form i en bestämd historisk fas, och diskuterar sedan tillsammans med deltagarna om historieämnets möjligheter att väcka debatt, att spegla allmän-giltiga frågor om politik, sociala frågor, klass- och könsmotsättningar, demokrati, människovärde, moral m.m.

MODERATOR: Hans Albin Larsson

LOKAL: Sparbankssalen

F 7 HUNDRA ÅRS BIBLIOTEKSHISTORIA

Svensk biblioteksförnings historia har i hundra år löpt parallellt med de svenska bibliotekens utveckling. Föreningens medlemmar har varit aktiva såväl i sina yrken som i föreningen och har aktivt kämpat i olika frågor med olika strategier för att stärka och utveckla det svenska biblioteks-väsendet. I maj 2015 firades i Lund föreningens bildande, till vilken en jubileumsskrift tagits fram: *Till det mänskliga ordets trygga beredskap och värn. Svensk biblioteksförning 1915–2015*.

Fil.lic. **Margareta Lundberg Rodin**, tidigare prefekt vid Bibliotekshögskolan och jubileumsskriftens redaktör, berättar om betydelsefulla händelser i bibliotekens och föreningens historia. En hel del av föreningens mål har förverkligats, samtidigt kvarstår problem t.ex. när det gäller skolbibliotek och arbete med en nationell biblioteksstrategi, samt med en hel del nya samhällsutmaningar.

MODERATOR: Åsa Karlsson

LOKAL: M401

F 8 DEN IHÅLIGA JÄRNRIDÅN

Den traditionella bilden av kalla kriget, präglad av skarpa gränser mellan öst och väst, är idag utmanad av nya perspektiv. Då blicken breddas från ett snävt fokus på politisk eller diplomatisk historia till att också innefatta kulturella och ekonomiska perspektiv, visar sig plötsligt utbyten och kontakter som knappast enbart låter sig beskrivas i termer av propaganda. Vänskapsförbund, handelsförbindelser, turism och kulturmöten samt transnationella radio- och tv-sändningar visar att järnridån på intet sätt var ogenomtränglig. **Marie Cronqvist**, docent och lektor i mediehistoria vid Lunds universitet, berättar bland annat utifrån sin egen forskning om tv-samarbetet mellan Sverige och DDR.

MODERATOR: Torbjörn Nilsson

LOKAL: M204

19.00

Mottagning med mingel och lättare förtäring på Textilmuseet

Vi avslutar fredagen i Textile Fashion Center, med Textilmuseet som en självklar del i huset. Textilmuseets samlingar utgör Sveriges viktigaste källa till kunskap om textilindustrins produkter från 1870-talet fram till idag. Även folklig och historisk textil, hantverk, mode, konst och design rymms bland föremålen. Granne med museet finns restaurang *The Company* som dukar upp en lättare buffé med lokala råvaror. Förutom dryck och tilltugg erbjuds möjlighet att bese museets fasta utställningar. *Värd för kvällen är Borås Stad*.

ADRESS: Textile Fashion Center, Skarborgsvägen 3. Egen transport, ca 5 minuters promenad från högskolan.

TID

9.00 – 10.00

Lördag 7 oktober

Parallella seminarier

L 1 VARFÖR ÄR BORÅS EN TEXTILSTAD?

Den omfattande landsbygdshandeln med kärnområde i det vi idag kallar Sjuhäradsbygden och med rötter i tidig medeltid, sågs av statsmakten som en styggelse då handeln låg utanför kronans möjligheter till beskattning. Detta var en tungt vägande orsak till det kungliga påbudet att anlägga staden Borås år 1621 för att på så sätt tvinga in den omfattande handeln med landsbygdens varor inom stadens hank och stór. Men utvecklingen blev inte den väntade. Resan in i framtiden, från tidigt 1600-tal till idag, blev en spektakulär historia om konflikter men också om samspel med

staten, den omkringliggande landsbygden och andra städer. Fil.dr **Lars G Strömberg** har ett förflutet som arkeolog vid Riksantikvarieämbetet, är idag senior universitetslektor vid Textilhögskolan i Borås och undervisar också vid institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet.

MODERATOR: *Bitr. professor David Ludvigsson, ordförande i HLF*

LOKAL: M401

L 2 KLIMATET OCH MÄNNISKAN UNDER 12 000 ÅR

Följ med på en resa genom världshistorien där plötsliga klimatförändringar ibland dramatiskt förändrat livsvillkoren för miljoner människor. För sex tusen år sedan var Sahara exempelvis inte en öken utan en frodig savann samtidigt som klimatet i Sverige var varmt nog för sköldpaddor och vindruvor. Stora variationer i monsunregnen i Asien har under historien gett upphov till antingen välstånd eller hungersnöd för miljontals människor. För tusen år sedan kollapsade indianska civilisationer av torka samtidigt som ett varmare klimat tillät nordbor att kolonisera södra Grönland. Den så kallade lilla istiden, som kulminerade på 1600-talet, orsakade försörjningskriser i Europa och Kina och på många andra håll. Fil.dr **Fredrik Charpentier Ljungqvist**, verksam vid Historiska institutionen och Bolincentret för klimatforskning, Stockholms universitet (och 2016 års Cliopristagare), ger oss åtskilliga spännande och lärorika exempel på hur klimatförändringar under årtusenden påverkat utvecklingen i olika delar av världen – insikter som är mycket relevanta i vår tid med den pågående globala uppvärmningen.

MODERATOR: *Torgny Wadensjö*

LOKAL: M204

L 3 GUSTAF MANNERHEIM

Gustaf Mannerheim hade kämpat sig igenom familjekatastrofer, en svår uppväxt och ekonomiska bekymmer och gjort karriär som general i den kejsarliga ryska armén. 50 år gammal tvingades han fly undan ryska revolutionen. Ensam och utblottad återvände han som flykting till sitt eget land och trodde själv att karriären var slut. Men den hade inte ens börjat. Mannerheim blev sin tids störste militär och statsman i Norden. Under tre krig räddade han Finland undan Sovjetunionen. I sitt porträtt av Mannerheim skildrar diplomaten och författaren **Dag Sebastian Ahlander** denne nationalhjäلتes närmast osannolika levnadsöde som också speglar Finlands dramatiska 1900-tals-historia – så olik den svenska.

MODERATOR: *Fil.pol.mag Sten Westerberg, Stockholm*

LOKAL: M402

L 4 VAR FINNS DEN NYE MÄSTAREN? OM BEHOVET AV EN NY POLITISK EKONOMI

Under stor del av 1900-talet i västvärlden tävlade två ekonomisk-politiska paradigmer om hur en politisk ekonomi skulle kunna skapas för att åstadkomma största möjliga välfärd för så många som möjligt. Den första kan kallas »keynesianism« efter den brittiske ekonomen John Maynard Keynes, eller socialdemokratisk. Den hade en närmast hegemonisk karaktär mellan 1930-talet och 1980-talet. Den andra kallas ofta »neo-liberalism« och förknippas med namn som österrikaren Friedrich von Hayek eller amerikanen Milton Friedman och hade sin storhetstid under 1990-talet och några år in på det nya millenniet. Där Keynes menade att kapitalismen var ett instabilt system som måste regleras och tämjas menade Hayek och Friedman att marknaden reglerade sig bäst själv. Efter 2008 års kris och i den globala världsekonomi som råder idag har båda systemen starkt tappat i legitimitet. Marknaden visade sig inte vara något självreglerande system och regleringar är svåra att genomföra i en global ekonomi. Så var hitta en ny politisk ekonomi och en ny mästare, som fungerar också när Västvärlden inte längre är ensam på plan och någon ny hegemoni ännu inte uppträtt? Över dessa frågor reflekterar **Lars Magnusson**, professor i ekonomisk historia vid Uppsala universitet.

MODERATOR: *Dag Klackenberg*

LOKAL: Sparbankssalen

10.00 – 10.30

Kaffe

10.30 – 11.30

Parallella seminarier

L 5 MARTIN LUTHER – HANS TID ÄR VÅR

Globalisering, en gammal världsordning i sönderfall, medierevolution, ekonomisk nervositet,

apokalyptiska stämningar, politisk och religiös extremism – Martin Luther borde ha kunnat känna igen sig i det tidiga 2000-talet. Med utgångspunkt i boken *Frihet, jämlikhet, reformation. 500 år med Luther* berättar **Per Svensson** om hur augustinermunken Luther – upprorsmakaren som avskydde uppror – formades av sin tid och bidrog till att forma den värld som blev vår. Journalisten och författaren Per Svensson är kulturskribent i Sydsvenskan och har givit ut ett stort antal essä- och reportageböcker, bland andra *Vasakärven och järnröret. Sverigedemokraterna och den långa bruna skuggan från 30-talet*.

MODERATOR: Åsa Olovsson

LOKAL: M204

L 6 FORSKNINGSFRONTEN FLYTTAR FRAM (1)

Beijer-stipendiaterna, doktorander från olika lärosäten, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.

MODERATOR: Hans Albin Larsson

LOKAL: M401

L 7 DNA REVOLUTIONERAR SLÄKT- OCH HISTORIEFORSKNINGEN

Intresset för att släktforska med hjälp av DNA-tester exploderar runt om i världen. Och det är inte att undra på – DNA kan lösa släktgåtor som förr var omöjliga att knäcka, och med DNA kan man kartlägga både släktens och befolkningens historia tusentals år tillbaka i tiden. **Peter Sjölund** är Sveriges ledande DNA-släktforskare och har dragit fulla hus vid sina föreläsningar under flera år. Peter berättar om hur han, med hjälp av DNA från flera tusen testade privatpersoner, kartlagt hur Sverige har befolkats efter istiden. Han visar också hur det går till att DNA-testa sig och ge sig in i DNA-släktforskningens spännande värld. Peter är, tillsammans med Karin Bojs, författare till boken *Svenskarna och deras fäder. De senaste 11 000 åren*.

MODERATOR: Magnus Bergsten

LOKAL: Sparbankssalen

L 8 ANSIKTEN I MÄNGDEN

Mikrohistoria är ett historievetenskapligt berättarperspektiv där sökljuset riktas mot »det lilla« i historien, kanske en plats eller en specifik händelse, men oftare en grupp människor eller en individ. I regel är det vanliga människor och deras vardagsliv som står i fokus. Det handlar om att synliggöra individer, »ansikten i mängden«. Forskningsfrågorna är dock stora och inte sällan av existentiell karaktär. Men hur skriver man en vanlig människas historia? Vilken plats har hon i den stora historien? Hur hänger den stora och den lilla historien ihop? Och varför fascinerar individuella levnadsöden? **Anna Götlind**, professor i historia vid Stockholms universitet, talar om ett sockenbarns uppväxt och liv i utkanten av Stockholm, och vad hans historia kan berätta om samhällets omvandling. **Annika Sandén**, docent i historia vid Stockholms universitet, talar om rättsliga källor från 1500- och 1600-talet som legat till grund för mikrohistorisk forskning. Med dem samtalar **Bo Eriksson**, fil.dr i historia vid Stockholms universitet, författare och redaktör för *Historisk tidskrift*.

ARRANGÖR: Svenska Historiska Föreningen

LOKAL: M402

Parallella seminarier

L 9 MODEHUS I PARIS OCH STOCKHOLM

Spåren efter Otto Gustaf Bobergh är närmast obefintliga. Ändå var denne man betydelsefull i mitten av 1800-talet – först i Paris och senare i Stockholm. Utan Bobergh hade modevärlden inte markerat sin makt lika tidigt och tydligt i och med etableringen av världens första modehus, *Worth*, i Paris 1858. Men Bobergh var inte bara en framgångsrik svensk bankir i tredje kejsardömet Frankrike, han var även konstnär och med all säkerhet en del av det brokiga sällskapsliv som Renoir eller Manet skildrat. **Tonie Lewenhaupt**, författare och dräkthistoriker, vill lyfta fram Bobergh ur glömskan genom att skildra *Worths* framgång i Paris och senare Augusta Lundins modehus i Stockholm.

MODERATOR: Lena Milton

LOKAL: M401

11.45 – 12.45

L 10 ROSETTASTENENS FÖRSTE TOLKARE**– JOHAN DAVID ÅKERBLADS LIV I ORIENTEN OCH EUROPA**

Johan David Åkerblad blev berömd i Paris hösten 1802 då han lyckades att läsa egyptiska ord på den nyfunna Rosettastenen. Hans exceptionella språktalang lät honom resa förklädd i Osmanska riket och gjorde honom till en pionjär inom flera områden. Fil.dr **Fredrik Thomasson**, forskare vid historiska institutionen i Uppsala, berättar om Åkerblads nomadiska liv i Orienten och Europa. Åkerblad lämnade Sverige 1783 och tillbringade sitt liv utomlands, bland annat mer än tio år i Osmanska riket, och dog i Rom 1819. Han var den svensk som visste mest om Mellanösterns språk och kulturer och han är ett exempel på att det är möjligt – då som nu – att med nyfikenhet och respekt närma sig ett område som ännu idag ofta ses med fördomsfulla ögon.

MODERATOR: Åsa Karlsson

LOKAL: M402

L 11 ÄR GUD VÄNSTERINTELLEKTUELL?**SVENSK KRISTEN VÄNSTER OCH MARXISMEN 1965–1989**

I historieskrivningen om revoltåret 1968 och det intellektuella och aktivistiska arvet efter det s.k. röda decenniet har den kristna vänstern i stort sett förbigåtts. Delar av svensk kristenhet präglades emellertid påtagligt och varaktigt. I princip samtliga fenomen som förknippas med den profana 68-rörelsen har sin motsvarighet inom den vänsterradikala åsiktsgemenskap som formerades kring Världskyrkomötet i Uppsala 1968. Ett huvudtema var sökandet efter en syntes mellan kristendom och marxism. Närheten till marxistiska grupper präglade också den kristna vänsterns åsiktsbildning och relationsbyggen i internationella och inhemska sammanhang. Föreläsare är idé- och lärdoms historikern **Johan Sundeen**, universitetslektor vid Bibliotekshögskolan och aktuell med studien *68-kyrkan. Svensk kristen vänsters möten med marxismen 1965–1989* som bygger på ett omfattande och tidigare obeforskat källmaterial.

MODERATOR: Peter Luthersson

LOKAL: M204

L 12 FÖR MYCKET MÄN OCH FÖR LITE KVINNOR?

En vanlig fråga är varför skolans läromedel i historia mest handlar om män. Det är givetvis en bra fråga. En annan fråga är vad ett historieläromedel egentligen är, varför det innehåller vad det gör och hur det går till att skapa ett? I denna föreläsning berättar **Magnus Öjemark**, förlagsredaktör på bokförlaget Natur & Kultur, hur det går till att göra läromedel i historia, varför det både är roligt och svårt – och även varför det ofta har handlat mer om män än om kvinnor.

MODERATOR: Annika Törnquist

LOKAL: Sparbankssalen

12.45 – 14.00

Lunch

14.00 – 15.00

Parallella seminarier

L 13 GÅRDFARIHANDELN OCH KONSUMTIONSSAMHÄLLETS FRAMVÄXT

Från Sjuhäradsbygden i södra Västergötland gav sig hundratals bönder, bondsöner och drängar varje år av på långväga och långvariga handelsresor över hela Sverige. Gårdfarihandeln har ofta betraktats som en marginell och kuriös företeelse men i själva verket spelade den en viktig roll för konsumtionssamhällets framväxt, just i skarven mellan det äldre mer självhushållande samhället och det moderna. Vilka var egentligen gårdfarihandlarna? Vilka varor såldes och vem köpte? Och hur kommer det sig att obetydliga småbönder kunde spela en så viktig roll för landets inre handel? **Pia Lundqvist**, docent i historia vid Göteborgs universitet, föreläser om den västgötska gårdfarihandelns glansperiod mot bakgrund av den omvälvande samhällsutvecklingen i Sverige från sent 1700-tal och fram till 1864.

MODERATOR: Magnus Bergsten

LOKAL: Sparbankssalen

L 14 SVENSKÄTTAD TYSK VID BALTIKUMS STRÄNDER

Författaren Werner Bergengruen, född i Riga 1892 och död i Baden-Baden 1964, var en av sin tids mest lästa tyskspråkiga författare. Hans diktning anses vara reaktionärt tillbakablickande,

och han fann sig mycket riktigt aldrig helt till rätta i det moderna industrisamhället. Han ägde aldrig en telefon, än mindre en bil. Bergengruen drogs till historiska ämnen och epoker – italiensk renässans, kampen mellan germanskt och vendiskt under senmedeltiden, det ryska härskandet i Baltikum – för att behandla moraliska frågor om skuld och rättvisa. Även militära miljöer är återkommande – Bergengruen var officer i tyska armén under första världskriget. Han hade också svenska rötter och blandar då och då in svenska motiv i sitt författarskap. Nu finns också en samling historiska berättelser, *Döden i Reval*, utgiven på svenska – den första översättningen av honom sedan 1953. **Anders Björnsson**, översättare, publicist och historiker samtalar med **Peter Luthersson**, fil.dr i litteraturvetenskap och verksam vid Axel och Margret Ax:son Johnsons stiftelse.

LOKAL: M402

L 15 FORSKNINGSFRONTEN FLYTTAR FRAM (2)

Beijer-stipendiaterna, doktorander från olika lärosäten, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.

MODERATOR: Hans Albin Larsson

LOKAL: M401

L 16 UPPDELNINGEN AV MELLANÖSTERN – ROTEN TILL DET ONDA

Sommaren 2014 publicerade Islamiska staten en video som visar hur en bulldozer gräver upp sanden i öknen på gränsen mellan Irak och Syrien. Händelsen var symbolisk. Gränssnittet var en del av en brittisk-fransk överenskommelse som ingicks 1916 och uppkallades efter förhandlingarna Sykes och George-Picot. På kartan drogs ett streck som efter det osmanska rikets kollaps blev gränsen för franska och brittiska mandat med uppdraget att skapa nationalstater enligt den amerikanske presidenten Wilsons principer om folkens självbestämmande. I Paris och London sågs mandatet som instrument för att säkra de egna intressena. Nya stater konstruerades med gränser som inte motsvarade de historiska, geografiska och religiösa realiteterna. Den brittiske fältmarskalken Wavells anade följderna: »efter kriget som skulle göra slut på krigen tycks de ha varit mycket framgångsrika med att sluta en fred som gör slut på freden«. Idag lever Mellanöstern i högsta grad med konsekvenserna. Föreläsare är **Ingmar Karlsson**, auktoritet på Mellanöstern-frågor och författare till flera böcker om regionens historia, kultur och politik.

MODERATOR: Torgny Wadensjö

LOKAL: M204

Parallella seminarier

L 17 »FÖR LÄRDA MÄNS GEMENSAMMA NYTTA« – VATIKANBIBLIOTEKET I DET EUROPEISKA BIBLIOTEKSLANDSKAPET

När Nicholas V (död 1455), ofta kallad Vatikanbibliotekets egentlige grundare, till en kollega visionerar om ett bibliotek »för lärda mäns gemensamma nytta« formulerar han för första gången i modern europeisk bibliotekshistoria tanken på det öppna, för allmänheten tillgängliga forskningsbiblioteket. Men Vatikanbiblioteket har en lång förhistoria som här tecknas, liksom utvecklingen från renässansen till idag, sedd mot bakgrund av ett större europeiskt bibliotekslandskap. **Eva Nylander** är docent i bokhistoria vid Lunds universitet, chef för Avdelningen för samlingar på Universitetsbiblioteket samt stf. universitetsbibliotekarie.

MODERATOR: Professor Erland Sellberg, Stockholm

LOKAL: M401

L 18 STURARNA – MAKTEN, MORDEN, MISSDÅDEN

Berättelsen om Sturarnas öden följer med nästan kuslig precision lyckohjulets obönhörliga gång mot det oundvikliga fallet – och förlust av det man en gång ägt. Precis som för Kennedyklanen i USA i vår egen tid har det vilat något kungligt och magiskt över namnet Sture, och precis som den amerikanska presidentfamiljen har också Sturarna varit olycksdrabbade. Ingen svensk adelsfamilj har varit så nära att få bära den kungliga kronan men i stället fått se både familjemedlemmar och kungavärdighet gå förlorade i brutala maktkamper. Med utgångspunkt i Sturemorden 1567 berättar fil.dr **Bo Eriksson**, verksam vid Stockholms universitet och författare till en rad böcker, den dramatiska historien om en släkts uppgång och fall.

MODERATOR: Petter Ljunggren

LOKAL: Sparbankssalen

L 19 RYSSLAND AV IDAG OCH DET SOVJETISKA ARVET

I år är det hundra år sedan den ryska revolutionen ägde rum och uppbyggnaden av den sovjetiska staten inleddes. Ett kvartssekel har hunnit gå sedan den upplöstes, men dagens Ryssland har svårt att befria sig från det sovjetiska arvet. Vad får detta arv för konsekvenser? Vad kan dagens konservativt-auktoritära ryska politik ha gemensamt med den sovjetiska? Vad innebär den nostalgiska längtan efter ett storslaget förflutet? Och hur kan en förändring komma till stånd? Dessa frågor analyseras av historikern **Ingmar Oldberg**, sedan 2009 associerad forskare inom Rysslandsprogrammet på Utrikespolitiska institutet. Han har tidigare varit Rysslandsforskare på FOA/FOI i många år.

MODERATOR: *Lars-Erik Hansen*

LOKAL: M204

**L 20 HITLERS LOJALA MUSIKER
– HUR MUSIKEN BLEV ETT VAPEN I TREDJE RIKETS PROPAGANDA**

I det tidiga 1930-talet fanns i Tyskland ett rikt musikliv och den tyska musiktraditionen bars upp av några av samtidens starkast lysande stjärnor. Både Hitler och Goebbels var mycket intresserade av klassisk musik och de tyska musikskatterna betraktades som nationella klenoder som användes flitigt i nazistisk propaganda. Många musiker och sångare kom att acceptera villkoren för artistisk verksamhet. De gjorde karriär i en totalitär stat och blev verktyg i nazismens tjänst. Vad fick dem att rätta in sig i ledet? Var den konstnärliga karriären viktigare än moralen? Deras val blir särskilt intressanta mot bakgrund av de musiker som vågade opponera sig och alla de judiska musiker som förföljdes och mördades. **Anders Carlberg** är civilekonom och utbildad operasångare. Hans intresse för klassisk musik lockade honom att undersöka dess position i Nazityskland och hur den användes som propagandaverktyg där, i ockuperade länder och i neutrala länder som Sverige.

ARRANGÖR: *Santéus förlag*

MODERATOR: *Lektor Hans Almgren, Arboga*

LOKAL: M402

16.15 – 16.45

Kaffe

16.45 – 17.45

Parallella seminarier**L 21 EN VACKERT ILLUSTRERAD HANDSKRIFT PÅ LATIN**

Enligt Nationalencyklopedin är *missale* »en bok med alla texter för mässan«. *Skaramissalet* brukar kallas för Sveriges äldsta bok – även om det snarare är fråga om en handskrift och »Sverige« knappast fanns vid dess tillkomst på 1100-talet. Missalet har funnits i Skara stift sedan medeltiden och än idag finns 44 av de ursprungliga 300 bladen kvar. År 2006 utgavs en faksimilutgåva där ny teknik och tvärvetenskapliga synsätt gjorde det möjligt att på ett djupare sätt komma denna dyrgrip nära. Så har till exempel den konstvetenskapliga forskningen visat på missalets samband med det västeuropeiska bokmåleriet under 1000-talet. **Johnny Hagberg**, prost och ordförande för Stiftelsen Skaramissalet och även i Skara stiftshistoriska sällskap, berättar här om den vackra handskriften och dess historia.

MODERATOR: *Professor Erland Sellberg, Stockholm*

LOKAL: M401

**L 22 MOT BÄTTRE VETANDE?
DEN SVENSKA SKOLAN MELLAN IDEOLOGI OCH VERKLIGHET**

Skolan – dess utveckling under de senaste decennierna, elevernas resultat, lärarnas roll, politikens mål – är ständigt under debatt. Men vilka var egentligen tankarna med 1960-talets skolreformer och hur gick det? Hur har kvaliteten i skolan utvecklats? Vilka aktörer har påverkat skolans utveckling och vilken roll har olika skolideologier spelat? **Hans Albin Larsson**, professor i historia och historiedidaktik vid högskolorna i Jönköping och Kristianstad, har tidigare varit verksam såväl som gymnasielärare som överdirektör vid Skolinspektionen. I sitt föredrag gör han en historisk betraktelse över den svenska skolans förändring de senaste 70 åren, vilka bakomliggande strukturer som påverkat samt ger en tolkning av orsak och verkan.

MODERATOR: *Petter Ljunggren*

LOKAL: M204

TID

L 23 NYASTE NYTT OM GAMLA UPPSALA

Omkring år 600, under vendeltiden, händer något i Gamla Uppsala. Ett stolpmonument byggs, härskarna begravs i kungshögarna och i den stora hallen planeras kommande räder. Samtidigt skapas ett tätbebyggt samhälle, med flera gårdar på rad som så småningom befolkas med bönder, väverskor, aristokrater, krigare, slavar, smedar och barn. Vilken funktion fyllde egentligen Gamla Uppsala under vendeltid och vikingatid? Varför var det så viktigt för härskarna att samla människor här? **Kristina Ekerö Eriksson** berättade på Historiedagarna i Norrköping om den pågående utgrävningen i Gamla Uppsala. Nu presenterar hon forskarnas rykande färskas resultat från den omfattande undersökning som pågick 2012–2014. Kristina Ekerö Eriksson, vetenskapsjournalist och författare, var arkeologernas informatör och är till våren aktuell med boken *Gamla Uppsala. Människor och makt i högarnas skugga*.

MODERATOR: Åsa Olovsson

LOKAL: Sparbankssalen

L 24 SVENSKA DAGEN

Varje år den 6 november firar finlandssvenskarna Svenska dagen med allt från högtidstal till underhållning och middagar. Firandet inleddes redan under den ryska tiden, 1908, och utvidgades under den självständighet som i år fyller hundra år. Längre var Gustav II Adolf en huvudperson vid firandet, men han har numera försvunnit från slagfältet. Även om de svenskspråkigas historia i Finland berörs vid det nutida firandet nyttjas mer sällan historien för att framhäva vikten av deras insats i Finland, och mot vad man sett som angrepp på deras rättigheter under åren. Annat var det fram till 1960-talet då språkfrågan, debatter om Finlands uppkomst och den östra riksdelens ställning före 1809 vållade skarpa motsättningar. Om historiens roll på Svenska dagen berättar professor **Torbjörn Nilsson**. Han är verksam vid Södertörns högskola och deltar i ett svenskt-finskt projekt om de två ländernas demokratiska utveckling.

MODERATOR: *Bitr. professor David Ludvigsson, ordförande i HLF*

LOKAL: M402

17.50 – 18.20

19.00

Historielärare i Västsverige inbjuds till möte om gemensam fortbildning. LOKAL: M402

Middag på Quality Hotel Grand

Lördagens middag är i år ett tillval och ingår alltså inte i konferensavgiften.

En 3-rätters middag med 2 glas vin och kaffe serveras.

ADRESS: *Hallbergsplatsen 2*. Egen transport.

TID

9.30 – 11.00

Söndag 8 oktober

Utflykter

S 1 FRÅN TRÄSTAD TILL STORSTAD

Följ med på en vandring i Borås brokiga men intressanta stadskärna. Från Flaménska gården från 1834 tar vi oss via den gamla handelsstadens träbebyggelse vid Södra Torget till de tätbebyggda industrikarverter runt Bryggaregatan, där folkhemsklassikern Algots en gång låg. På väg till »Slottet«, uppfört 1886 för det framväxande industriborgerskapet, passerar vi den kända statyn Pinocchio. Från Stora Torget, med arkitekten Ivar Tengboms rådhus och vackra bankhus från tidigt 1900-tal promenerar vi utmed Viskan, förbi Borås Wäveris spektakulära huvudbyggnad och Svenskt Konstsilkes nyligen renoverade fabriksanläggning vid Simonsland. Ciceron är stadsantikvarie och biträdande stadsarkitekt **Fredrik Hjelm**, som under många år arbetat med frågor kring bevarande och utveckling av kulturhistoriskt värdefulla miljöer i Borås, och som skrivit flera böcker om stadens bebyggelsehistoria.

Samling vid Saga-teatern kl. 9.30, vid Södra Torget (Busstorget). Adress: Österlånggatan 59.

Turen slutar kl. 11.00.

TID

9.15 – 11.15

S 2 KONSTSTADEN BORÅS

Förutom textilindustrin och Bibliotekshögskolan har på senare tid även konsten blivit ett signum för Borås. Konstmuseet, där vandringen inleds, förfogar över en rik samling av samtidskonst. I oktober kommer en utställning med Peter Linde Busk, en av Danmarks mest framstående yngre målare, att just ha öppnat. Från museet vandrar vi sedan tillbaka mot hotellen och tar på vägen del av stadens »utomhusgalleri«. Sedan 2008 hålls vartannat år Borås internationella skulpturbiennal som resulterat i en rad uppmärksammade konstverk – mest känd är kanske Pinocchio-statyn – och i höst hålls också street art-festivalen *No Limit* för tredje gången. Konstnärer från hela världen bjuds in att delta i förvandlingen av det offentliga rummet och skapa en gigantisk utställning med alla typer av gatukonst, från muralmålningar till skulpturer och installationer. *Samling i Konstmuseet kl. 9.15, innanför entrén till Kulturhuset. Adress: P A Halls terrass 4. Turen slutar kl. 11.15.*

9.15 – 11.15

S 3 BESÖK BIBLIOTEKSHISTORIEN!

Vilket museum bör man besöka i en stad med Bibliotekshögskola om inte Biblioteksmuseet? Här ges en bild av de svenska folkbibliotekens framväxt ur strävanden inom kyrkans sockenbibliotek, liberalfilantropiska bildningssträvanden och folkrörelsernas bildningsarbete. I början av 1900-talet accelererade frågan om folkbibliotek i Sverige, inspirerad av utvecklingen i USA och England, och vi fick en nationell biblioteksörening och en statlig folkbiblioteksmyndighet som gav pekuniärt och professionellt stöd. **Magnus Torstensson**, senior lektor vid Bibliotekshögskolan med bibliotekshistoria som specialitet, inleder besöket med ett föredrag om folkbibliotekens utveckling i Sverige fram till det moderna bibliotekssystem vi nu har. Vi gör därefter en rundvandring i museet. *Samling i Biblioteksmuseet kl. 9.15, mitt emot trappan till Kulturhuset och Gustav Adolfs kyrka. Adress: Sturegatan 36. Turen slutar kl. 11.15.*

8.30 – 16.00

S 4 ÄTRADALEN MÖTER FALBYGDEN

Turen går via Timmele, rikt på vackra hålvägar och där det legat en gästgivaregård sedan 1600-talet, mot dalgången Åslesänkan och Åsle tå, en av de bäst bevarade backstugumiljöer i landet (tå = en sorts allmänning). Stugorna ligger kvar på sina ursprungliga platser, där tågatan bildar en unik historisk miljö från 1700-talet. Även interiörerna är autentiska. Efter lunch fortsätter resan över Åsle mosse och på Sveriges kanske äldsta landsväg genom radbyn Karleby långa med sina många gånggrifter. Den mest imponerande av dem är Ragnvalds kulle, Sveriges största. Vi passerar bl.a. Slöta och Vårkumla, med fornlämningar från både sten-, brons- och järnålder, och gör sedan uppehåll i Ekehagens forntidsby i Åsarp, ett friluftsmuseum där man rekonstruerat boplatstillmiljöer från stenålder till järnålder. Flertalet boplatser har en arkeologisk utgrävning som förlaga. Hus och hyddor har byggts upp av material och med teknik som är sannolik för tidsperioden. Efter en guidad vandring genom byn vänder bussen åter mot Borås. *Buss hämtar upp vid våra förbokade hotell kl. 8.30 och avslutar vid resecentrum/centralstationen samt hotellen kl. 16.00.*

8.45 – 16.00

S 5 GÅRDARNA RUNT SJÖN

Färden går först till Torpa stenhus, en av Sveriges bäst bevarade medeltidsborgar. Riddarsalen har en välhållen renässansinteriör medan slottskapellet går i barockstil. Slottet har under sin historia aldrig sålts för pengar utan endast skiftats genom arv, och det var från Torpa som Gustav Vasa hämtade sin tredje hustru, Katarina Stenbock. Vi fortsätter till Hofsnäs herrgård, med anor från 1500-talet, där lunch på lokala råvaror serveras. På vägen mot Skottek och minnesstenen över slaget vid Åsunden 1520 passerar vi herrgårdarna Sjöred och Åsundsholm. Därefter fortsätter vi till Ulricehamn, på 1600-talet utgångspunkt för gränshandeln mot Halland och liksom Borås ett centrum för knallehandeln. På samma sätt som i Gränna löper branta tvärgator mot sjön medan parallella gator följer strandlinjen. Längs Storgatan, som är en del av den medeltida landsvägen »Ätrastigen«, ligger den äldsta trähusbebyggelsen. Vi ser något av Lassalyckans stora friluftsområde och gör en kort promenad i staden då vi tittar in i kyrkan, vars äldsta delar är från 1400-talet. Till de vackraste inventarierna hör altaruppsatsen och predikstolen, färdigställda 1717 av rådmannen och bildhuggaren Hans Christoffer Datan. *Buss hämtar upp vid våra förbokade hotell kl. 8.45 och avslutar vid resecentrum/centralstationen samt hotellen kl. 16.00.*

9.00 – 16.00

S 6 SLOTTEN GUNNEBO OCH NÄÅS OBS! UTFLYKTEN HAR UTGÅTT

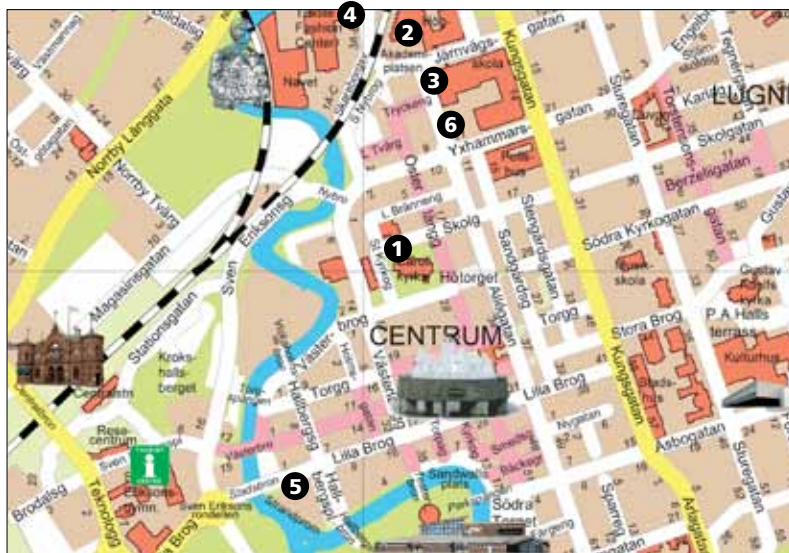
Praktiska upplysningar

LOKALER

Fredagens invigning sker i **1** Caroli kyrka, centralt belägen i Borås. Seminarier och föreläsningar äger rum i **2** högskolans lokaler, adress Järnvägsgatan 5. Högskolan ligger i centrum, 5-10 minuters promenad från Centralstationen och hotellet.

REGISTRERING OCH KANSLI

Registrering till Historiedagarna äger rum i **2** entré Sandgårdet (Biblioteksbyggnaden) på Högskolan i Borås, med start fredag den 6 oktober kl. 10.00. Disken är bemannad under konferensen.

MÅLTIDER

Lunch, kaffe och mottagning den 6 oktober, samt kaffe och lunch den 7 oktober ingår i konferensavgiften och serveras mot uppvisande av namnbricka. Din namnbricka är ett kvitto på din betalning. Lunchen serveras på **3** Restaurang Balder i högskolan. Fredagens mottagning och mingel är på **4** Textilmuseet. Lördagens middag är i år ett tillval.

HOTELL

5 Quality Hotel Grand, Hallbergsplatsen 2, tel. 033-799 00 00
6 Scandic Plaza Hotel, Allégatan 3, tel. 033-785 82 00

DE SVENSKA HISTORIEDAGARNA

Är en ideell förening med syfte att skapa årligen återkommande tillfällen för kontakter mellan historiker, historielärare, företrädare för arkiv och bibliotek m.m. samt en historieintresserad allmänhet. De första historiedagarna ägde rum på Örebro slott den 14–16 oktober 1994 efter en upptaktskonferens i stora Börssalen i Stockholm 1993.

MEDLEMMAR 2017

Allt om Historia AB, Arkiv Digital AD AB, Bokförlaget Atlantis, Bokförlaget Natur & Kultur, Carlssons Bokförlag, Centrum för näringslivshistoria, Clio - den historiska bokklubben, Dialogos Förlag, Forum för levande historia, Föreningen Norden, Gleerups Utbildning AB, Historielärarnas Förening, Historiska Media, Ingenjörfirman Rolf Insulander AB, Karolinska förbundet, Klackenbergs Böcker & Papper, Liber AB, Nordiska Museet, Norstedts Förlag, Personhistoriska Samfundet, Pro Memoria, Riddarhuset, Sanoma Utbildning, Santérus Förlag, Statens historiska museer, Sten Westerberg & Co AB, Studentlitteratur, Svensk Presshistorisk Förening, Svenska Historiska Föreningen, Svenska Humanistiska Förbundet, Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek, Sveriges Hembygdsförbund samt TAM Arkiv.

STÖDJANDE INSTITUTIONER 2017

Kjell och Märta Beijers Stiftelse, Sven och Dagmar Saléns Stiftelse, Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Torsten Söderbergs Stiftelse, Svenska Akademien, Kungliga Patriotiska Sällskapet, Kungliga Vitterhetsakademien, Riksbankens Jubileumsfond, Åke Wibergs Stiftelse, Stiftelsen Natur & Kultur, Sten Westerberg & Co AB samt Borås Stad.

STYRELSE 2017

Jur.kand. och civilekonom Dag Klackenberg (ordförande), fil.master Åsa Olovsson (vice ordförande), förläggare och redaktionschef Lena Amurén, chefredaktör Magnus Bergsten, fil.dr Lars-Erik Hansen, fil.dr och huvudredaktör Åsa Karlsson, professor Hans Albin Larsson, f.d. museiproducent och historielärare Petter Ljunggren, docent Peter Luthersson, fil.dr Lena Milton, professor Torbjörn Nilsson, bokklubbchef Annika Törnquist samt bokförläggare Torgny Wadensjö.

DSH KANSLI

Elisabeth Ahlberg
Box 5243, 102 45 Stockholm
Telefon: 0708-662 965, E-mail: info@dsh.se
www.dsh.se